

TEN ZUIDEN VAN DE GRENS

Haruki Murakami

VOOR HET LEZEN

- 1 Bekijk de titel, cover en achterflap van het boek. Wat verwacht je van het verhaal? Waarover zal het gaan? Welke thema's zullen aan bod komen?
- 2 Dit boek speelt zich af in Japan.
 - Wat weet je over dat land? Waar ligt het precies?
 - Heeft het land veel inwoners en zijn er grote steden?
 - Denk na over enkele dagelijkse zaken: naar school gaan, wonen, relaties ... Welke gelijkenissen en verschillen zijn er volgens jou met het leven in ons land?
 - Welk beeld heb je van Japan uit films, boeken of tv-reeksen?
- 3 Bij het opgroeien en volwassen worden zijn verschillende personen en elementen belangrijk. Vooral mensen met wie we een liefdesrelatie hebben, zijn bepalend voor hoe we ons voelen en ontwikkelen. Zij hebben een invloed op ons verdere leven.

Ken je hiervan voorbeelden uit boeken, films, tv-reeksen of van mensen uit je eigen leven? Beschrijf ze kort voor je medeleerlingen.

- 4 In dit boek speelt jazzmuziek een belangrijke rol. Nummers die belangrijk zijn voor het verhaal, zijn 'Pretend', 'South of the border' en 'Star crossed lovers'. Zoek deze nummers online op en beluister ze.
 - a Wat vind je van deze muziek?
 - b Hoe kan een nummer bepalend zijn voor iemands leven? Geef voorbeelden uit films, boeken of je eigen ervaring.
 - c Ken je films, tv-reeksen of andere verhalen waarin muziek symbool staat voor een relatie tussen mensen?
- 5 Gebruik de antwoorden op de vorige vragen om enkele voorspellingen te doen.
 - Welke personages verwacht je in dit boek tegen te komen?
 - In welke situaties zullen de hoofdpersonages zich bevinden? Wat zullen belangrijke gebeurtenissen zijn?
 - Zijn er dingen waarop je speciaal zult letten tijdens het lezen?

LEESERVARING

- 1 Doen de personages je aan iemand denken? Een vriend(in), je ouders, je broer of zus, een personage uit een film of tv-reeks? Omschrijf welke punten van overeenkomst je ziet.

Welk personage uit deze roman denkt en handelt het meest zoals jij?

- 2 Het boek bestaat uit vijftien titelloze hoofdstukken. Welk hoofdstuk is jou het meest bijgebleven?
 - a Zoek dit op en beschrijf het aan je klasgenoten. Vertel daarbij
 - waarom dit hoofdstuk je geraakt heeft;
 - welke gebeurtenissen belangrijk zijn voor het verdere verloop van het verhaal;
 - wat je vindt van de manier waarop de auteur de gebeurtenissen onder woorden brengt.
 - b Verzin een titel voor dit hoofdstuk en voeg ook een bijpassend citaat toe als motto.
- 3 Wat vond je van het einde van deze roman? Als jij de uitgever van deze roman was, zou je het einde dan laten of zou je het veranderen? Wat zou je aanpassen?
- 4 Heeft dit boek je doen nadenken? Heb je je vragen gesteld over jezelf? Heb je gedacht aan situaties uit je eigen leven of de actualiteit? Heeft het je een andere kijk gegeven op relaties, liefde, ontrouw, eenzaamheid en hoe zaken uit het verleden een blijvende rol spelen in je leven?
- 5 Aan wie zou je dit boek (niet) aanraden?
 - a Leg uit waarom je dit (niet) zou doen.
 - b Wanneer mensen een boek aan iemand cadeau doen, schrijven ze vaak op de binnenkant een korte opdracht: een gedicht, een citaat, een tekstje, een quote ... Noem een klasgenoot die dit boek volgens jou zeker moet lezen en schrijf een opdracht voor haar/hem uit.

TEKSTBESTUDERING

- 1 Je krijgt zes korte passages uit het boek.
 - Plaats de fragmenten in de juiste volgorde en los de bijbehorende vragen op.

- De fragmenten helpen je om de inhoud van het boek op te frissen. Vertel het verhaal na aan je klasgenoten. Zorg ervoor dat alle sleutelmomenten uit het boek aan bod komen.

1	2	3	4	5	6

Fragment A

Wanneer ik niet kon slapen, lag ik in mijn bed terug te denken aan de avond toen het sneeuwde op het vliegveld in Ishikawa. Ik dacht dat de herinnering wel zou slijten naarmate ik er vaker aan terugdacht. Maar de herinnering sleet niet. Hoe meer ik eraan dacht, hoe sterker de herinnering terugkwam. De melding van vertraging voor de vlucht naar Tokio op het bord met vluchtinformatie. De onophoudelijke sneeuw, waarbij je nog geen vijftig meter ver kon zien. Shimamoto op een bank met haar armen stijf over elkaar. Haar marineblauwe jopper en de sjaal om haar nek. De geur van tranen en verdriet die om haar heen hing. Ik kon die geur nu nog opsnuiven. Naast me lag mijn vrouw rustig te snurken. Zij wist van niets. Ik deed mijn ogen dicht en schudde mijn hoofd. Zij wist van niets!

Ik dacht eraan hoe ik op het parkeerterrein van de gesloten bowlingbaan gesmolten sneeuw in Shimamoto's mond had laten lopen.

- Wat deden Shimamoto en Hajime in Ishikawa?
- Wat gebeurde er met Shimamoto op de parking?
- Hoe verklaarde Hajime thuis zijn afwezigheid?

Fragment B

We zaten als altijd op de bank platen te luisteren. Haar moeder was boodschappen doen en wij waren alleen thuis. (...) Nat King Cole zong 'Pretend'. Natuurlijk begrepen we niets van de Engelse tekst. Voor ons was dat slechts een soort toverspreuk. Toch hielden we van het nummer en omdat we het zo vaak hadden gedraaid, konden we het begin meezingen.

*Pretend you're happy when you're blue
It isn't very hard to do*

De tekst kwam overeen met Shimamoto's innemende filmlach. Misschien had hij gelijk. Maar bij tijden is het wel degelijk moeilijk.

- Wie zijn ‘we’ in dit fragment?
- Tot welk muziekgenre hoort Nat King Cole?

Fragment C

Toen het jazztrio pauzeerde, ging ik naar de pianist en zei dat ze ‘Star crossed lovers’ niet meer hoefden te spelen. Ik zei het vriendelijk, met een lach. ‘Jullie hebben het al zo vaak voor me gespeeld. Het is genoeg.’ (...) ‘Dat betekent dus dat je dat nummer gewoon niet meer wilt horen.’ ‘Daar komt het op neer.’

- Naar welke theaterpersonages verwijst ‘Star crossed lovers’?
- Waarom wil Hajime het nummer niet meer horen?

Fragment D

‘Deze keer zal ik er geen punt van maken. Ik wil geen vervelende scène veroorzaken. Begrijpt u me? Voor deze ene keer, zeg ik.’ Toen stak hij zijn rechterhand in zijn jaszak en haalde er een witte envelop uit. Zijn linkerhand lag nog steeds op tafel. Het was een neutrale, witte kantoorenvelop. ‘Neem dit aan en vraag niets. U doet dit ook alleen maar omdat het u is gevraagd. Daarom wil ik van mijn kant al het mogelijke doen om de zaak discreet af te handelen. Ik wil dat u er niets over zegt. U hebt vandaag niets bijzonders gezien en u hebt mij niet ontmoet. Begrepen? Als ik merk dat u toch iets hebt gezegd, dan weet ik u te vinden om het af te handelen. Stop er dus mee deze vrouw te schaduwen. We willen allebei niet dat het vervelend wordt. Dat bent u toch met me eens?’

- Wat ging er aan dit gesprek vooraf?
- Wat zit er in de envelop?

Fragment E

Het liep tegen vieren en X stond op het punt aanstalten te maken om naar huis te gaan, toen de bel ging. Eerst negeerde ik het. Ik wist niet wie het was, maar als ik niet opendeed, zou hij wel weggaan. Maar de bel bleef hardnekkig rinkelen. Ik had de pest in. ‘Er is toch niemand thuisgekomen?’ zei X, die vuurrood was geworden. Ze kwam uit bed en begon gehaast haar kleren te verzamelen.

- Wie is X in dit fragment?
- Wie belt er aan de voordeur? Wat komt deze persoon doen?
- Hoe loopt deze scène af?
- Met wie bedriegt Hajime dit meisje aan de universiteit?

Fragment F

Eerst liep de zaak behoorlijk vol, maar na negenen begon het hevig te regenen en de toestroom van klanten stokte. Tegen tien was slechts een handjevol tafels bezet. Maar de vrouw zat er nog steeds en zwigend dronk ze in haar eentje haar daiquiri. Ik begon steeds meer op haar te letten. Ze leek bij nader inzien toch niet op iemand te wachten. Ze keek niet doorlopend op haar horloge en tuurde ook niet steeds naar de ingang. Ten slotte zag ik haar haar tas pakken en van de barkruk afstappen. Het was al tegen elf. Als ze nog met de metro naar huis moest, was het nu zoetjesaan tijd om op te stappen. Maar ze vertrok niet. Zonder enige haast kwam ze rustig mijn kant op en ging op de kruk naast me zitten. Ik rook vaag de geur van haar parfum.

- Over welke zaak praat Hajime?
 - Hoe komt hij aan deze zaak?
 - Wie is deze vrouw? Hoe komt ze daar?
- 2 Goodreads is een platform waarop mensen beoordelingen van boeken geven. Ze geven een sterrenbeoordeling, kunnen verwante titels aangeven en een korte review opnemen. Hieronder vind je drie cijferbeoordelingen.

- a Welke hoort volgens jou bij *Ten zuiden van de grens*?
 - b Je leerkracht geeft nu aan welke beoordeling bij *Ten zuiden van de grens* hoort. Verbaast dit je of niet?
 - c Geef een reden waarom iemand dit boek vijf sterren zou geven. Geef ook een reden waarom iemand dit boek één ster zou geven.
 - d Hoeveel sterren geef jij *Ten zuiden van de grens*? Schrijf een korte beoordeling en vermeld aan welke boeken, songteksten of films deze roman je deed denken.
- 3 In het boek krijgen we een heel duidelijk beeld van Hajime. We leren hem kennen als kind en volgen hem tot zijn 37 jaar. We krijgen een heel duidelijk beeld van zijn ervaringen en gevoelens.
- a Schets hoe Hajime als kind is.
 - b Hoe evolueert Hajime?
 - c Begrijp je – binnen de context van deze roman – de keuzes die Hajime maakt? Waar ben je het eens met hoe hij denkt en handelt en waar niet? Kun je begrip opbrengen voor de keuzes die hij maakt aan het einde van de roman?
 - d Geef voor een van de situaties die hierboven aan bod kwamen aan wat jij gedaan zou hebben.
 - e Vind je Hajime een goed mens of niet?

- 4 De hamvraag aan het einde van het boek is of Shimamoto echt was of niet. Geef je mening en onderbouw ze met fragmenten of gebeurtenissen uit de roman.
- 5 Muziek speelt een belangrijke rol in deze roman.
- Welke genres komen aan bod? Geef ook telkens enkele voorbeelden.
 - Welke genres hangen samen met welke personages?
 - Geef een voorbeeld van waar de nummers en de inhoud van de roman op elkaar inspelen.
- 6 Het taalgebruik van Murakami in *Ten zuiden van de grens* is helder; de tekst bevat op zich weinig moeilijke woorden. Murakami gebruikt wel figuurlijk taalgebruik om situaties gericht te beschrijven, de spanning op te bouwen en de emoties van de personages naar de lezer over te brengen.
- Ga na welke vorm van figuurlijk taalgebruik er in de volgende zinnen aanwezig is.

1	Wanneer het zonlicht er eindelijk in slaagde door de opeengestapelde laag wolken heen te dringen, leek het alsof het door fijne stofdeeltjes weer werd afgescheurd. (p. 13)	
2	Diep in mijn lichaam voelde ik een verrukkelijke, zoete pijn. (p. 16)	
3	Maar in deze vijf vingers en deze handpalm lag, als in een etalage, alles samengebald wat ik wilde weten en alles wat ik weten moest. (p. 17)	
4	De aanraking van haar hand paste precies bij de drum in mijn borst. (p. 28)	
5	Ik begon te verlangen naar de tijd met Izumi. Maar daar kon ik niet meer naar terug. Die wereld had ik verlaten. (p. 47)	
6	Ik dacht dat het beter was de goede herinnering te bewaren dan een bittere ervaring op te doen. (p. 87)	
7	Haar ogen leken diepe poelen in een stille schaduw, buiten het bereik van de wind. Niets bewoog. Alles was er volkomen stil. (p. 103)	
8	Wanneer ze sprak, bleef haar witte adem hardnekkig in de lucht drijven. (p. 108)	

9	Het echode hol in mijn oren, alsof ik door een lange pijp of een buis geluiden van een verre wereld hoorde. (p. 131)	
10	Maar sinds Shimamoto zich niet meer liet zien, voelde ik me alsof ik op de luchtloze maan was achtergelaten. (p. 145)	
11	Deze glimlach deed me denken aan een zachte bries die uit een verte komt aanwaaien. (p. 157)	
12	'Je had toch wel even kunnen bellen', zei Yukiko met een vlakke, droge stem. (p. 178)	
13	Aan een kant tekende zich tegen de hemel een blauwe streep af, die zich langzaam verspreidde als blauwe inkt op een vel papier. (p. 200)	

- b Ga op zoek naar andere vormen van figuurlijk taalgebruik. Kies voorbeelden die je goed vindt en geef aan wat ze toevoegen aan de roman. Zeg er telkens bij om welke vorm het gaat.
- c Wat vind je van de schrijfstijl van Murakami

DISCUSSIE

In het boek vind je heel wat stellingen en uitspraken terug die je doen nadenken. Lees de onderstaande fragmenten en geef er je mening bij. Zeg ook waarom je dat vindt. Je kunt bij je argumentatie gebruikmaken van:

- een concreet voorbeeld: iets wat je zelf meemaakte of wat iemand je vertelde;
- een soortgelijke situatie: je kunt de stelling vergelijken met iets wat er nauw bij aansluit en zo conclusies trekken;
- de mening van een kenner: je kunt de woorden van een expert citeren;
- wijzen op de gevolgen van de stelling om anderen ervan te overtuigen akkoord te gaan of niet.

Zorg er ook telkens voor dat je een link legt met het boek.

- Wie doet deze uitspraak?
- Wat doet Murakami hier verder mee in de roman?
- Is dit een voor- of nadeel voor een personage?
- Hoe beïnvloedt dit het verdere verloop van het verhaal?

In een klassengesprek geef je nu je mening. Houd tijdens het gesprek rekening met deze richtlijnen:

- Luister goed naar de mening en argumenten van anderen.
- Geef altijd duidelijk aan waarom je het eens of oneens bent met iemand.
- Val niemand persoonlijk aan, blijf neutraal en schreeuw niet. Een aanvallende houding verraaft vaak dat mensen inhoudelijk weinig te vertellen hebben.

Fragmenten

- A We brachten veel tijd samen door, maar ik herinner me niet dat iemand ons ermee plaagde. Toen is het me niet zo opgevallen, maar nu ik erover nadenk is het toch wel vreemd. Op die leeftijd worden een jongen en meisje die het goed met elkaar kunnen vinden vaak geplaagd of uitgelachen. (p. 10)
- B ‘Volgens mij houd je ervan om in je eentje, in je eigen hoofd, over van alles na te denken. En houd je er niet zo van om anderen daar een kijkje op te gunnen. Misschien komt het doordat je enig kind bent. Je bent eraan gewend geraakt om zelf over van alles na te denken en alles in je eentje op te lossen. (p. 37)
- C Het leek alsof ik het leven leidde dat door iemand anders was voorbereid. In hoeverre was ik eigenlijk mezelf en wat was niet van mezelf? In hoeverre was de hand die het stuur vasthield mijn hand? In hoeverre was mijn omgeving werkelijk? Hoe meer ik erover nadacht, hoe minder ik ervan begreep. (p. 69)
- D Als ik een stom boek lees, heb ik het gevoel dat ik mijn tijd heb verspild. Dan ben ik zwaar teleurgesteld. Vroeger was dat niet zo. Ik had zeeën van tijd en zelfs als ik een boek stom vond, had ik toch het idee dat ik er op een of andere manier altijd wel iets aan had. Maar dat is veranderd. Nu vind ik het enkel zonde van de tijd. Misschien komt het doordat ik ouder ben geworden. (p. 96)
- E Alles wat een vorm heeft, zal ooit verdwijnen. Zo simpel is het. Maar gevoelens blijven altijd voortbestaan. (p. 101)
- F Ik dacht dat de herinnering wel zou slijten naarmate ik er vaker aan terugdacht. Maar de herinnering sleet niet. Hoe meer ik eraan dacht, hoe sterker de herinnering terugkwam. (p. 146)
- G ‘Wie weet hoe lang “een tijdje” is. Voor degene die wacht, is het altijd lang.’ (...) ‘En van een woord als “misschien” valt het gewicht niet te schatten.’ (p. 157)

MEDIA EN VERWERKING

1 Liefde in een doos

Ten zuiden van de grens focust op de impact die relaties hebben op het leven van Hajime en hoe ervaringen uit vorige liefdes een blijvende indruk nalaten. Stel voor één relatie die Hajime had een doos samen. Die bevat afbeeldingen, voorwerpen en tekeningen die een duidelijk beeld geven van de mooie kanten van liefde, pijnlijke momenten en de blijvende herinnering.

- Verzamel zeven voorwerpen (of afdrucken) die jij verbindt met de relatie tussen Hajime en zijn partner. Focus op wat je uit de roman te weten komt.
- Leef je in in de situatie: Wat zegt dit voorwerp over de relatie? Aan wie of wat doet het terugdenken? Schrijf dit voor elk voorwerp op in een korte tekst van ongeveer acht regels. Bevestig deze tekst aan het voorwerp.
- Kies bij één voorwerp een krachtig fragment uit het boek. Selecteer een passage die je geraakt heeft.
- Breng deze doos mee naar de klas en toon het resultaat aan je medeleerlingen. Als je doos ervoor kan zorgen dat anderen zin krijgen om het boek te lezen, dan heb je een heel knap resultaat bereikt.

2 Stel samen met een klasgenoot een alfabetpresentatie van dit boek op. Jullie maken een PowerPoint-presentatie van 26 slides waarbij je voor elke letter één naam, term, gebeurtenis uit het boek neemt, deze kort beschrijft en linkt aan het verhaal.

Bovendien zorgen jullie ervoor dat het resultaat een aantrekkelijk geheel is, waarbij de achtergrond en opmaak goed gekozen zijn; elke slide bevat ook één betekenisvolle afbeelding.

3 Hajime staat met zijn bar, Robin's Nest, in het tijdschrift *Brutus*. In dit themanummer komen bars in Tokio aan bod. Schrijf dit artikel.

- a Ga in de roman op zoek naar informatie over Robin's Nest en verwerk dit tot een beschrijving of recensie. Je kunt je laten inspireren door Vlaamse tijdschriften waarin een café of restaurant in de kijker wordt geplaatst.
- b Naast je artikel voeg je ook een beschrijving van Hajime toe en een kort interview waarin hij drie vragen beantwoordt.
- c Zorg voor een knappe visuele uitwerking (afbeeldingen of foto's, lay-out van tijdschrift of krantenbijlage). Je mag zelf kiezen of je voor een online versie gaat of een papieren afdruk.

- 4 In *Ten zuiden van de grens* staan de gedachten en gevoelens van Hajime centraal. Dit zorgt ervoor dat we enkel zijn versie van de feiten kennen. Voor deze verwerkingsopdracht kies je één scène of gebeurtenis die je beschrijft vanuit het oogpunt van een vrouwelijk tegenpersonage.
- a Herlees de gebeurtenis of scène en som zo veel mogelijk feitelijke informatie op.
 - b Denk na over hoe het andere personage dit ervaren of beleefd heeft. Baseer je hiervoor op wat je weet over het personage.
 - c Schrijf dit uit als een volle tekst (monoloog of vanuit een alwetende verteller). Je kunt ervoor kiezen om dezelfde gebeurtenis vanuit het andere personage opnieuw te vertellen of te schrijven over hoe ze zich voelt na deze scène.